

Heinrich Kulka (1900 - 1971)

Loosův žák a následovník

8. července až 7. listopadu 2025

- Prohlídka pro tisk:** Pondělí 7. července, 10:00 hod.
- Na pódiu:** Adolph Stiller, Jan Sapák, Stephan Templ
- Fotografie pro tisk** bez honoráře pouze v rámci zpravodajství a s uvedením autorských práv ke stažení zdarma na www.airt.at.
- Kurátor:** Adolph Stiller
Odborní konzultanti: Jan Sapák (Brno) a Stephan Templ (Praha)
- Místo konání:** Výstavní centrum v Ringturm
Schottenring 30, 1010 Vídeň
- Otevírací doba:** Pondělí až pátek: 9:00 až 18:00 hod., vstup zdarma.
(o státních svátcích zavřeno)
- Vernisáž:** Pondělí 7. července v 18:30 hod.
(vstup pouze na pozvání)
- Dotazy směřujte na:** Romy Schrammel
T: +43 (0)50 350-21224
E-mail: presse@wst-versicherungsverein.at

Katalog:

Architektura v Ringturm: LXVIII: Heinrich Kulka. The Spatial Plan as a Design Method. Adolf Stiller (vydavatel). Německy / anglicky. Nakladatelství Mury Salzmann Verlag. Přibližně 202 stran.
Cena: 38 eur

Neviditelně viditelný: Heinrich Kulka

„Vždy jsem chtěl zůstat zcela v pozadí,“ – tato slova, tak typická pro Heinricha Kulku, vnímal Friedrich Kurrent jako připomínku situace, kdy v roce 1966 vítal architekta po 28 letech nuceného exilu zpět ve Vídni. Kulka byl víc než jen žákem Adolfa Loose: během krátké doby se stal jeho rovnocenným partnerem. Když musel Kulka v roce 1938 Vídeň opustit, byl Loos již pět let po smrti. Bez Kulky by nevznikl dvojdům na vídeňském sídlišti Werkbund, módní salon Kníže v Paříži ani Matznerovy textilní prodejny ve Vídni, Khunerova venkovská vila v Payerbachu či Müllerova vila v Praze a mnoho dalších projektů. Kulka byl také prvním kronikářem Loosova díla. Ve své monografii vydané v roce 1931 zavedl Kulka dnes již světoznámý pojem Raumplan, u jehož vývoje stál spolu s Loosem. Až do své smrti v roce 1971 šířil Loosovy myšlenky do poloviny světa. S využitím nových materiálů z mezinárodních archivů se výstava v Ringturm spolu s doprovodnou publikací věnují také dosud málo známým projektům, jako je Kantorova vila v Jablonci nad Nisou a Semlerova rezidence v Plzni – dvěma vynikajícím příkladům Kulkových samostatných řešení Raumplanu, která stihl realizovat před útekem na Nový Zéland.

Loosův žák a následovník

Jak víme, Adolf Loos si pro své stavby vybíral vždy velmi dobré spolupracovníky. Proto se nabízí otázka, jaké dílo vytvořil samotný Heinrich Kulka, pověstný také jako Loosova „pravá ruka“, kterého dnes jako samostatného architekta zná pravděpodobně jen hrstka odborníků. Heinrich (Jindřich) Kulka, který pocházel z moravské Litovle, začal studovat na Technické univerzitě ve Vídni, a současně se na Loosově stavební škole učil tomu, co mu vysoká škola nabídnout nemohla. Po prvenství ve dvou soutěžích, které Loos mezi svými studenty uspořádal, se stal preferovaným pracovníkem jeho architektonické kanceláře a od roku 1927/28 se podílel jako partner téměř na všech návrzích. O více než 30 let starší Loos mu tak nejen projevoval velkou důvěru, ale nechával mu při tvorbě návrhů opravdu volnou ruku. Kulka se nejenže významně podílel na vývoji tzv. koncepce Raumplanu, počínaje návrhem Ruferova domu (1922), ale je navíc zřejmé, že Loosovo dílo se od okamžiku, kdy Kulka nastoupil do jeho kanceláře, zřetelně změnilo. Již o rok dříve Kulka s velkým nasazením dohlížel na publikaci „Ins Leere gesprochen“, za což mu Loos v doslovu vyjádřil svůj vděk. Podle nejnovějších výzkumů je nyní zřejmé, že Kulku je třeba považovat za spoluautora celé řady projektů, staveb a interiérů, zejména s ohledem na postupný úbytek Loosových sil v důsledku jeho vážné nemoci, kterou provázely měsíce strávené v sanatoriu.

Nejvýznamnější díla (ukázky)

Kantorova vila, Jablonec nad Nisou

*Kantorova vila
1933-34
Jablonec nad Nisou
Palackého ul. 26
Heinrich Kulka
Fotografie: archiv Adolpha
Stillera*

Dům byl postaven na pozemku uprostřed městského rozvojového území, které vzniklo po první světové válce po obou stranách výpadovky směrem na Liberec jako nejbližšího většího města. Tato zástavba s četnými vilami, jež byly postaveny ve dvou meziválečných desetiletích, dodnes svědčí o neuvěřitelném hospodářském rozmachu založeném na sklářském průmyslu, který byl srovnatelný s boomem brněnské textilní branže. Oproti stavbám, které vznikly v metropoli Moravy ve dvacátých a třicátých letech 20. století, však vykazuje styl jabloneckých vil (ale i dalších staveb, jako jsou činžovní domy nebo městská radnice) určených pro městské elity, jejichž pohled směřoval spíše k Berlínu než k Paříži, pozoruhodný rozdíl. Většina zdejších domů je navržena buď v eklektickém stylu s odkazy na regionální tradice nebo v umírněně moderním architektonickém slohu, sice navrženém ve funkčním duchu, ale někdy působícím poněkud těžkopádně, jako daň za touhu střední třídy zviditelnit to, co si mohla dovolit. (Karl Winter jako architekt radnice, účastníci soutěže z Berlína včetně architektonické kanceláře Lossow und Kühne). Pouze tři z domů v Jablonci, sloužících soukromým účelům (dvě stavby od arch. Heinricha Lauterbacha a zde prezentovaná Kantorova vila) lze zařadit do tzv. funkcionalistické moderny: zřetelné objemy stavebních konstrukcí s hladkými omítnutými fasádami bez ornamentální výzdoby jsou v kontextu spíše konzervativního výrazu ostatní moderny téměř cizorodými tělesy. Lékařská praxe přístupná z čekárny, zajímavě inscenovaný zážitek z prostoru plný překvapení počínaje samotným vstupem až po sled obytných prostor v hlavním patře, které působí dynamicky díky dvěma krátkým schodištím, vytvářejícím tři úrovně, včetně pokračování až do ložnic na nejvyšším podlaží. Zejména hlavní prostory se vyznačují vytříbeným řemeslným zpracováním a ušlechtilými materiály (třešňové dřevo, brekciový mramor, parketové podlahy s lizénovým rámem); nábytek (většinou vestavěný jako prvek vymezující prostor) slouží jako nedílná součást prostorového konceptu. Otvory pro kontakt s okolním prostředím (panoramatická okna) a terasa se schodištěm jako přechodová zóna umožňují během všech ročních období prolínání využití domu i zahrady. Ještě větší požitek z přírody a rekreace nabízí protilehlá vodní nádrž přehrady Mšeno.

Semlerova rezidence / Plzeň 1935

Semlerova rezidence

1933-35

Plzeň

Klatovská třída 110

Heinrich Kulka

*Fotografie: Západočeská galerie v Plzni,
Semlerova rezidence*

Tato imaginární návštěva – jako cesta časem zpět do doby vzniku – se pokouší slovy vyjádřit dojem, který dílo vyvolává dodnes. Těžkými vstupními dveřmi chráněnými stříškou – přitom umístěnými v malé přístavbě přisazené před dvorní průčelí domu – vstupuje obyvatel nebo host do vestibulu na způsob římského atria, jehož aura bezprostředně vyznívá díky redukci množství a použití ušlechtilých materiálů. Na konci podlouhlé, nízké místnosti malé travertinové krychle v ploše podlahy jemně naznačují změnu směru; výrazná monochromie, umocněná denním světlem pronikajícím shora skrze matné sklo, vytváří téměř sakrální auru, zrcadlo na zadní stěně odkazuje na nekonečno „jiného světa“ (Jean Cocteau), skrze propyleje (travertinové kvádry) vede několik schodů nahoru do skutečného světa. Ocitáme se nahoře, v nízkém vestibulu haly, pod galerií; vpravo je místo k sezení s „onyxovým oknem“ jako osvětlením; pohled vlevo skýtá pohled na imponantní objem haly. Velká okna naproti propouští pouze světlo; slouží vlastně jako malá zkracená zahrada v prostoru mezi skly, přičemž vnější zasklení je matné jako záruka soukromí. Skutečnost, že de facto není vidět ven, není nijak rušivá, naopak posiluje pocit, že jsme plně obklopeni prostorem. Velkoplošný obklad z hladkého, leštěného topolového dřeva po celém obvodu haly až po strop vytváří pozoruhodný efekt, jako bychom se nacházeli uprostřed průchozího nábytku, vybaveného nejrůznějšími cennými prvky: krbem na čelní stěně, vzácným dílem z hedvábí zasazeným do stěny jako velký obraz naproti; velkoměstsky vyhlížejícím barem, jehož zrcadlová zadní stěna opticky zvětšuje prostor; hladká, bílá plocha stropu spočívá na nosnících zdůrazněných jako architrávy a rozprostírá se nad místností v roli uklidňujícího prvku. Jako skutečné rozšíření prostoru působí otvory do galerie. Přístup do soukromějšího patra galerie tvoří přímé dvouramenné schodiště s výrazně pohodlnější výškou stoupání. Knihovna a výklenek na sezení směřují k hlavnímu objemu jako klidné útočiště, z něhož lze dění v hale vnímat z bezpečného odstupu. Na opačném konci galerie následuje trojdílná prostorová sekvence: směrem rovně příčná veranda, jediný větší stavební prvek připojený ke stávající budově, vpravo jídelna vsazená do původního arkýře jako symetrický osmiúhelníkový tvar, vlevo pokoje pro hosty; troje dveře vedoucí ze společné zóny do jednotlivých místností jsou vysoké až po strop jako velkorysý jednotící prvek, i když za dveřmi do hlavní ložnice s koupelnou je skryt nižší vstup.

Mobiliář

Vybavení nábytkem do značné míry navazuje na Loosův známý repertoár již dříve navržených předmětů (křesla, stoly, židle, trubková křesla atd.), i když s drobnými úpravami. Pro zajištění plynulého chodu v rámci obytných a reprezentativních funkcí bylo vedle kuchyňského výtahu rafinovaně instalováno kovové boční schodiště pro personál. To je diskrétním pojítkem mezi prádelnou v suterénu, vestibulem, mezi kuchyní a jídelnou a galerií, jakož i ložnicovým patrem atd., do kterých se lze dostat přímo touto vnitřní vertikální cestou. Ložnice v horním patře mají jednotný soukromý a intimní charakter: z přístupové chodby vedou dveře na hlavní schodiště domu, po jejichž otevření se odhalí neobvyklý kontrast mezi původní budovou, která je asi o deset let starší, a „bytem“ v ní vnořeným. Ze hlediska stavební realizace je zřejmé neméně velké mistrovství; plzeňská stavební firma Kapsa & Müller, která za Kulkovy účasti už dlouho pracovala pro Loose - pro Františka Müllera postavila jeho soukromou vilu v Praze, na níž se Kulka musel rozhodujícím způsobem podílet -, zhmotnila tuto prostorovou kompozici pomocí neokázalých prostředků. Jedním z nejobtížnějších počínů bylo snížení přízemí o téměř metr v prostoru haly, aby se dosáhlo požadované výšky místnosti a mohla se sem umístit galerie. Tento prostorový soubor – se všemi svými odlišnostmi – je nedílnou součástí podobně vytříbené bytové architektury či domů z evropského meziválečného období – aniž bychom je chtěli podrobit nepřipustnému srovnávání – jako je Corbusierova vila Savoy, „Maison de verre“ Pierra Chareaua v Paříži, Miesova vila Tugendhat nebo vila Beer Josefa Franka či některý z domů kompletně navržených Josefem Hoffmannem ve Vídni, které jsou dnes považovány za tzv. ikony bytové kultury. Město Plzeň předmětné dílo, dnes pod správou Západočeské galerie v Plzni, příkladně zrestaurovalo.